

Ulikhet – vår tids største risikofaktor?

Richard Wilkinson, Kate Pickett

Ulikhetens pris

Hvorfor likere fordeling er bedre for alle.

428 s, tab, ill. Oslo: Res Publica, 2011.

Pris NOK 199

ISBN 978-82-8226-024-4

Hvorfor har rike land – midt i en enorm overflod av materielle goder – økende helse- og sosiale problemer? Og hvorfor er det så store forskjeller mellom land som har ganske likt bruttonasjonalprodukt?

Professor emeritus i sosial epidemiologi, Richard Wilkinson, og professor i epidemiologi, Kate Pickett, har studert sammenhengen mellom en rekke negative forhold og graden av ulikhet i 23 av verdens rikeste land og USAs 50 delstater. De har funnet en signifikant sammenheng mellom graden av inntektsforskjeller innad i et land og forekomsten av vold, fedme, angst og depresjoner, tenåringsfødsler, levealder og kriminalitet. Det oppsiktsvekkende er at ikke bare fattige, men også rike mennesker sliter mer i land med stor ulikhet. Barn til alenemødre i Sverige har større sjans for å overleve enn barn av rike briter.

Forfatterne hevder at stor ulikhet gir lav tillit i hele befolkningen og at det kan forklare funnene deres. Det er i land som ikke lenger har absolutt fattigdom dette forholdet kommer tydelig frem, noe som er grunnen til valg av land i studiene. I land med stor ulikhet finner man mer statusjag og rangering av mennesker, mens man i egalitære samfunn vil oppleve mer inkludering og empati. Derav følger høyere forekomst av alle stressrelaterte lidelser i land med store inntektsforskjeller.

På det biologiske planet beskriver forfatterne såkalte speilnevroner som aktiveres i hjernen når vi ser hva andre gjør. Speilnevronene hjelper oss å lære gjennom etterlikning og påvirkes da av forholdene mellom mennesker slik at bl.a. grad av tillit «smitter» mellom menneskene. Nivået av hormoner som oksytocin og kortison er relatert til graden av tillit og sosial integrasjon, og disse hormonene har igjen betydning for graden av sykkelighet hos mennesker.

Nyere forskning har påvist fenomener som epigenetikk (at genene våre til en viss grad tilpasser seg miljøet) og allostatisk overbelastning (at langvarig overbeskatning av menneskets fysiologiske tilpasningsevne kan lede til helseskade) (1). Dette blir ikke drøftet, selv om disse fenomenene ville passet som hånd i hanske som forklaringsmodell på funnene som blir presentert.

Forfatterne hevder at boken ikke er et politisk innlegg. Venstresidens politikere vil selvsagt ta innholdet til inntekt for sin politikk, men den bør ikke avvises av høyresiden – all den tid tallenes tale er så overbevisende. Den engelske konservative statsministeren David Cameron har for øvrig omtalt boken slik: «Bevisene kan vanskelig bestrides.»

Boken ble gitt ut på engelsk i 2009. Den norske utgaven fra 2011 har et norsk forord og et fyldig etterord der forfatterne drøfter kritikken boken har fått siden den kom ut. Motforestillinger du får under lesing, blir grundig imøtegått her. Det gjør det enda mer interessant å lese.

Teksten er lettlest og styrkes med en rekke diagrammer som illustrerer resultatene godt. Selv om innholdet virker svært troverdig, har forfatterne latt seg friste til å bli litt misjonerende i sine visjoner om et bedre samfunn der ulikhet reduseres «til under skandinaviske nivåer». At forekomsten av fedme i USA vil falle til vårt nivå, bare ved å gjøre ulikheten like lav som hos oss, tar ikke høyde

for at det også må være andre forhold som gjør at det er forskjeller mellom våre to land. For så vidt får vi jo aldri fasiten på akkurat det spørsmålet – all den tid vi neppe vil oppleve så store endringer i det amerikanske samfunnet.

Tidsskriftets lesere vil ha utbytte av å lese denne fremstillingen, siden forfatterne peker på en viktig risikofaktor som har stor relevans for sykdom og uhelse også i vårt samfunn.

Jannike Reymert

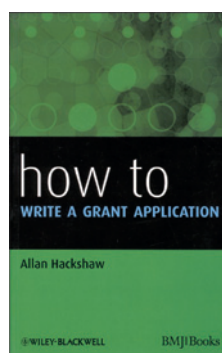
Bakklandet legekontor

Namsos

Litteratur

1. Getz L, Kirkengen AL, Ulvestad E. Menneskets biologi – mettet med erfaring. Tidsskr Nor Legeforen 2011; 131: 683–7.

Hvordan skrive en prosjektsøknad?

Allan Hackshaw

How to write a grant application

126 s, tab, ill. Chichester: Wiley-Blackwell,

2011. Pris GBP 18

ISBN 978-1-4051-9755-7

Målgruppen er forskere som ønsker å søke om midler til å gjennomføre et prosjekt.

Boken begynner med et oversiktskapittel hvor forfatteren kort beskriver en rekke temaer. De spenner fra hvordan velge rett kilde å søke fra, via søknadens innhold og oppsett, til selve søknadsprosessen og søknadsbehandlingen.

Deretter følger sju kapitler hvor forfatteren i detalj diskuterer de mest sentrale utfordringene, som hvem som skal utgjøre søkergruppen, studiens berettigelse, design og budsjett, søknadsvurdering og tilbakemelding til søkerne. Hvert kapittel avsluttes med en oppsummering av hovedpunktene.

Forlaget opplyser at forfatteren har bred erfaring som forsker og fagfellevurderer av forskningssøknader. Denne erfaringen gjennomsyrer teksten. Dette er britisk kvalitet på sitt aller beste. Boken er en gullgrube for alle som skal søke om forskningsmidler, særlig hvis de sikter mot internasjonale forskningsfond.

Et par begrensninger til slutt. Kvalitetskravene er tilpasset den internasjonale elitedivisjonen. De utgjør en viktig realitetskonfrontasjon for alle som ønsker å prøve seg i denne divisjonen. Men kravene vil kunne være vel strenge for de som f.eks. ønsker å søke eget helseforetak om støtte til mindre prosjekter. I tillegg er eksemplene hentet fra somatisk medisin, med særlig vekt på laboratoriemedisin.

Jeg grep meg noen ganger i å ønske litt om utfordringene som er forbundet med forskning som omfatter større deler av mennesket.

Men dette er detaljinnvendinger. Jeg gir boken min varmeste anbefaling.

Svein Friis

Avdeling for forskning og utvikling

Klinikk psykisk helse og avhengighet

Oslo Universitetssykehus, Ullevål